

Parakh

Research Journal Deptt. of Punjabi
Language & Literature
Lahore College for Women University Lahore (Pakistan)
Vol: 1, Jan-Jun 2016, pp70-77

پارکھ

تحقیقی مجلہ شعبہ پنجابی زبان و ادب
لاہور کالج برائے خواتین یونیورسٹی لاہور (پاکستان)
جنوری۔ جون 2016ء، مسلسل شمارہ 1

☆ ڈاکٹر عائشہ رحمان

جدید پنجابی نعت وچ ختم نبوت تے ناموس رسالت دا پرچار

Abstract

In this research article Author who has discussed the Jadeed Punjabi Naat with the refrence of Khatam e Nabuwat n Namooos e Rasalat. It has been proved that Naat is not only remain as a description of Seerat e Mohammad (S.A.W) but also reveals the sentiments of Aashiq e Rasool who give his life on the name and honour of Hazrat Mohammad (S.W.A). The scholar has supported her arguments by quoting the verses from Punjabi Naat.

’نعت‘ نبی پاک ﷺ دی تعریف تے صفتاں دے بیان داناں اے۔ اللہ پاک نے آپ ﷺ دی تشریف آوری توں پہلاں الہامی کتاباں تے اسمانی صحیفیاں وچ آپ ﷺ دا ذکر تو صیغی تے تعریفی انداز وچ کیتا سی تے آپ ﷺ دی تشریف آوری مگروں آخری الہامی کتاب قرآن مجید وچ وی آپ ﷺ دی شان و براہ اظہار کیتا اے۔ نعت دے کھلارنوں کھل رکھ دیاں ایہہ نیا جاند اے پی قرآن مجید دیاں آیتاں اصل وچ حضور دی نعت ای نیں تے نعت کہن والی ذات رب تعالیٰ دی اے۔ گویا اللہ پاک آپ سب توں پہلا تے سب توں وڈا نعت خواں اے۔ نعت گوئی اللہ پاک دی سنت اے۔

گل صرف قرآن مجید دیاں آیتاں دی ای نہیں سگوں شریعت محمدی ﷺ دے ہر عمل تے ذکر جیویں کلمہ پاک، اذان، اقامت، نماز تے دعا وچ حضور پاک ﷺ داناں مبارک اللہ پاک نے اپنے ناں نال جوڑ کے آپ ﷺ دے ذکر نوں ایچ بخشی تے وَرَفَعْنَا لَكَ ذِكْرَكَ دی صداقت واضح کیتی۔ حقیقت وچ ایہہ ذکر نعت ای اے۔ جیہدا مڈھ آپ وحدہ لا شریک ذات نے نبھیا اے۔ ڈاکٹر حفیظ احمد نے لکھیا اے:

”نعت کیہ اے؟ لولاک دے والی، نبیاں دے امام تے خدا تعالیٰ دے لاڈلے تے آخری نبی ﷺ دے نال محبت تے عقیدت دے اظہار داناں اے۔ خود اللہ تعالیٰ نے اپنے سوہنے کملی والے، والیل دیاں زلفاں تے واضحا دے نورانی مکھڑے تے مازاغ دیاں اکھیاں والے دی نعت قرآن مجید وچ آکھی تے ایمان والیاں نوں وی نعت آکھن دی ہدایت کیتی۔“ (1)

حضور پاک ﷺ کا سنات دی تخلیق و باعث نہیں۔ اللہ پاک نے جے آپؐ نوں پیدا نہ کرنا ہونداتے ایس دنیا نوں وی پیدا نہ کردا۔ ایس ضمن وچ ڈاکٹر عبدالعزیز خان امام احمد رضا خان بریلویؒ دے حوالے نال اک حدیث شریف رقم کردے نیں:

”خلفت الخلق لا عرفهم كرامتك و منزلتك عندی و لولاك ما خلقت الدنيا۔“ (2)

یعنی اللہ عزوجل اپنے محبوب ﷺ نوں مخاطب کر دیاں فرماند اے پئی اے میرے محبوب ﷺ میں ایہہ مخلوق ایس لئی بنائی کہ تہاڈی عزت تے تہاڈا مقام مرتبہ جو میری بارگاہ وچ اے، اوہناں تے ظاہر کراں۔ جے تسیں نہ ہوندے تے میں ایہہ دنیا ای نہ بناندا۔ اللہ پاک نے قرآن مجید وچ آپ ﷺ دیاں صفتاں تے شانناں بیان کر دیاں آپؐ نوں رحمت اللعالمین، خاتم النبیین، سرپا ہدایت، احمد، محمد، یسین، طہ، مزمل، مدثر، بشیر، نذیر، سراج منیر، مبشر تے شاہد کہہ کہ خطاب کیتا اے۔ جیہدے توں مخلوق نوں حضور ﷺ دی نعت بیان لئی چان حاصل ہو یا۔ نعت عام شاعری توں اکا ای ہٹھویں نوعیت دی شاعری محمد اکرم اعوان نے ”اسرار التزلیل“ وچ لکھیا اے:

”شاعر محض خیالی وادیوں میں بھٹکتے پھرتے ہیں جبکہ جو کچھ کہتے ہیں وہ نہ کرتے ہیں اور نہ کرنا ممکن ہوتا ہے۔

سوائے اُن شاعروں کے جو ایمان سے مالا مال ہوئے اور نیک اعمال اپنائے یعنی شعروں میں بھی نیکی، اللہ کی

تعریف اور رسول اللہ ﷺ کی نعت اور اطاعت کی بات کرتے ہیں اور اللہ کا ذکر کثرت سے کرتے ہیں۔ قلبی

عمل اور زبانی ہر طرح سے کہ انکا شعر بھی اللہ کی یاد دلاتا ہے اور کفار کے مقابلہ میں ظلم کا جواب دینے کے لیے

جنہوں نے شعر کہے یہ انکا حق تھا کہ ان پر ظلم کیا گیا تھا لہذا آپؐ کے متبع تو دنیا کے مثالی انسان ہیں۔“ (3)

اجو کی نعت باقاعدہ طور تے چودہ سو سال توں مسلسل لکھی پڑھی تے سنی جا رہی اے۔ جیہدے وچ حضور پاک ﷺ نال عقیدت، محبت تے جڑت داسچا تے سچا اظہار، آپ ﷺ دی دنیا تے تشریف آوری توں پہلاں دور جاہلیت دی صورتحال، آپ ﷺ دے تشریف لیاون مگروں معاشرے وچ آن والیاں تبدیلیاں، آپ ﷺ دی ولادت دے واقعات، آپ ﷺ دے معجزات، ختم نبوت، ناموس رسالت، اخلاق حسنہ، سیرت طیبہ، اقوال و ارشادات، احوال و آثار، معاملات، غزوات تے آپ ﷺ دی حیاتی نال جڑے سارے واقعات شامل نیں۔ ڈاکٹر عبدالنعیم عزیزی نے ایس پکھوں لکھیا اے:

”نعت میں حضور نبی کریم ﷺ کی ولادت مبارکہ، سیرت طیبہ، حسن و جمال، سراپا، عظمت و رفعت، معجزات،

واقعہ معراج اور موضوعات جنکا تعلق عقیدت و عقائد دونوں سے ہے سبھی نعت کے ضمن میں آتے ہیں۔

حضور رسول کو نبی ﷺ کی محبت کے تعلق سے مدینہ امینہ سے عقیدت اور حضور ﷺ پر سلام وغیرہ بھی نعت کے

موضوعات میں داخل ہیں۔“ (4)

حقیقت اے پئی حضور ﷺ دے شامل تے فضائل نوں سیرت طیبہ دے کلاوے وچ لیا کے اج دے نعت گو شاعر نعت دیاں فکری وسعتاں تے

کھلار نوں بھال دے پئے نیں۔ ڈاکٹر رفیع الدین ہاشمی لکھیا سی:

”نعت کے سورنگ اور مضمون ہیں۔ موضوع کے اعتبار سے اسکی وسعت اور رنگ رانگی کی کوئی انتہا نہیں

ہے۔“ (5)

اجو کے پنجابی نعت گو شاعراں نے ہر اوس پکھ نوں نعت دا موضوع بنایا اے جیہدے کارن اوہناں اندر کسے وی قسم دی خوشیاں غمی دا کوئی احساس نکھڑا اے۔ ختم نبوت دا مطلب اے پئی حضور نبی پاک ﷺ اللہ دے آخری نبی نیں۔ آپ ﷺ تے نبوت مکمل ہو گئی تے آپ ﷺ توں بعد کوئی نبی

یا رسول نہیں آوے گا۔ آپ ﷺ دی نبوت قیامت تک بلکہ اس توں بعد وی رہوے گی۔ آپ ﷺ تے اللہ دین پورا ہو گیا تے آپ ﷺ دی نبوت تے شریعت قیامت تک ہر زمانے واسطے اے۔ آپ ﷺ نے ارشاد فرمایا:

”قال: انّ مثلی ومثل الانبیاء من قبلی کمثل رجل بنی بیتاً فاحسنه و أجمله الا موضع لبنة من زواياه فجعل الناس يطوفون به و یعجبون له و یقولون: هلاّ وضعت هذه اللبنة؟ قال: فانا اللبنة وانا خاتم النبیین

ترجمہ: آنحضرت ﷺ نے فرمایا: میری تے پہلے پیغمبراں دی مثال اچھی اے جیویں اک بندے نے اک گھر بنایا، اوہنوں چنگاں آراستہ کیتا پر اک کمر وچ اک اٹ دی جگہ و سہلی چھڈ دی، لوک اس گھر وچ پھر دے نیں تے تعجب کر دے نیں (اچھا آراستہ گھر) ایہہ اٹ کیوں نہیں لائی۔ فرمایا تے اوہ اٹ میں آں۔ تے میں خاتم النبیین آں۔“ (6)

آپ ﷺ نے اک ہورتھاں تے ارشاد فرمایا:

”عن انس بن مالک قال قال رسول الله ﷺ ان الرسالة والنبوة قد انقطعت فلا رسول بعدی ولا نبی

ترجمہ: حضرت انس بن مالک توں روایت اے پی فرمایا رسول اللہ ﷺ نے: رسالت تے نبوت منقطع ہو گئی سو میرے بعد نہ تے کوئی رسول ہووے گا تے نہ ای کوئی نبی۔“ (7)

حضور پاک ﷺ دے ارشادات گرامی توں ایہہ بات ثابت ہوندی اے پی آپ ﷺ توں بعد کوئی نبی یا رسول نہیں آئے گا۔ آپ ﷺ دی نبوت قیامت تک جاری رہوے گی۔ اگر کوئی شخص نبوت دادعوئی کرے گا اوہ جھوٹا، بے ایمان، لعنتی تے واجب القتل ہووے گا۔ حضور پاک ﷺ دی ختم نبوت بارے اللہ پاک نے قرآن مجید وچ دو ٹوک الفاظ وچ ارشاد فرمایا اے:

”مَا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَا أَحَدٍ مِّن رِّجَالِكُمْ وَلَكِن رَّسُولَ اللَّهِ وَخَاتَمَ النَّبِيِّينَ“ (الاحزاب: ۳۳)

ترجمہ: محمد تمہارے مردوں میں کسی کے باپ نہیں ہاں اللہ کے رسول ہیں اور سب نبیوں کے پچھلے“ (8)

لفظ ”خاتم“، ”ختم“، توں مشتق اے۔ ختم دے معنی ”مہر“ دے وی نیں تے ”آخری“ دے وی۔ کیوں جے مہر وی نفس مضمون دے اخیر تے لائی جاندی اے۔ دونواں معنیاں دا مطلب تے مفہوم اکو ای اے یعنی ”آخری“۔ رسول کریم ﷺ وی سارے نبیاں تے رسولاں دے سلسلے نوں ختم کرن والے یعنی آخری نبی نیں تے آپ ﷺ تے نبوت دا سلسلہ ہمیشہ ہمیشہ لئی مک گیا روح الامین جیہڑے سارے نبیاں کول وحی لے کے آندے رہے اوہناں دا دنیا تے وحی لے کے آنا ہمیشہ لئی ختم ہو گیا۔

اللہ تعالیٰ نے حضور پاک ﷺ تے نہ صرف نبوت نوں مکمل کر دتا سگوں آپ ﷺ دیاں تعلیمات تے ازلی سنہیہ نوں ابدی تے لازوال کر دتا۔ آپ ﷺ دیاں تعلیمات ہر دور، ہر زمانے تے ہر طبقے واسطے قابل عمل نیں۔ اوہ دین جیہڑی تبلیغ دا مڈھ سیدنا آدم علیہ السلام نے نبھیا سی تے گھٹ ودھ اک لکھ چالیہ ہزار نبیاں نے اوہنوں لوکاں تیکر اپڑان دا چارا کیتا سی، آپ ﷺ تے اوہ دین مکمل کر دتا گیا۔ ارشاد ربانی اے:

”الْيَوْمَ اكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ“ (المائدة: ۳)

ترجمہ: آج میں نے تمہارے لیے تمہارا دین کامل کر دیا“ (9)

حضور پاک ﷺ دی ختم نبوت دی وضاحت کر دیاں پروفیسر ڈاکٹر عصمت اللہ زہد نے لکھیا اے:

”حضور ﷺ دے خاتم النبیین ہوں دامطلب ای اے کہ حضور ﷺ نے نیکی تے ہدایت دی جیہڑی راہ دکھائی اے اوہو ای انسانی بھلائی لئی ضروری اے تے ایس توں وکھری ہوو کوئی راہ نہیں اے جیہدے لئی کسے ہوو رہبر یا پیغمبر دی ضرورت ہووے۔“ الیوم اکملت لکم دینکم“ ایس گل دی دلیل اے کہ قیامت تک اون والے انساناں لئی ہن صرف تے صرف حضور ﷺ دا دسیارستہ تے آپ ﷺ دے بنائے تے سمجھائے قانون ای لوکاں لئی رہنما ہون گے۔ ایس لئی ضروری اے جے اج انسان ہر معاملے وچ حضور ﷺ دی پیروی کرے۔“ (10)

ایسے تبلیغی مشن نوں پنجابی دے نعت گو شاعراں نے نعت راہیں اگے ودھایا اے۔ جدید پنجابی نعت وچ عقیدہ رسالت دے ذیل وچ گھٹ ودھ ہر شاعر نے ختم نبوت دا مضمون بیان کیتا اے۔ ایہدیاں دووڈیاں وجہاں نیں۔ پہلی ایہہ پئی جدتائیں حضور ﷺ دی ختم نبوت دا برملا اقرار، اظہار تے یقین نہ کیتا جاوے عقیدہ، دین تے ایمان مکمل نہیں ہوند ہر مسلمان لئی عقیدہ ختم نبوت اتے غیر متزلزل ایمان رکھنا تے اوہد اوٹوک تے واضح اظہار کرنا تے ضروری اے۔ دو جاویہویں صدی دے مڈھ وچ مرزا قادیانی دی صورت وچ پنجاب وچ اک فتنہ کھڑا ہویا اوراوس فتنے نوں مقامی لوکاں نے بڑی شدت نال رد کیتا۔ زمانے دی لوڑ موجب شاعراں، ادیبان، مبلغان، استادان تے عالماں نے اپنی اپنی تھاویں ایس فتنے دے خلاف علم جہاد بلند کیتا۔ ایس فتنے دے خلاف پاکستان بن توں بعد اک کامیاب تے لازوال تحریک چلائی گئی جینہوں ”تحریک ختم نبوت“ داناں دتا گیا۔ ایس تحریک نوں نبی پاک ﷺ دے دیوانیاں نے اپنے لہوناں سپنجیا تے کامیابی نال ہمکنار کروایا۔ ایہی وجہ اے پئی مقامی سطح تے کیتی جاوے والی نعتیہ شاعری وچ اج وی ایس تحریک دا اثر ودھیرا گوڑھا دکھائی دیندا اے۔

پنجابی دے جدید نعت گو شاعراں نے عقیدہ ختم نبوت دے بیان نوں نعت دا جزو لازم بنایا اے تے کوئی نعت گو شاعر اجیہا نہیں جہے ایس عقیدے نوں شعراں دا روپ نہ دتا ہووے۔ حضور نبی پاک ﷺ نوں آپ ﷺ دے لقب ”خاتم النبیین ﷺ“ توں پکار کے آپ ﷺ دی ختم نبوت تے انمٹ یقین تے غیر متزلزل ایمان دا اظہار اجوکی نعتیہ شاعری وچ عام دکھائی دیندا اے۔ جیویں:

مہکاں کے کے پیار دیاں جد ختم المرسل ﷺ آئے

انج ای ہو یا جیوں فرمایا آپ ﷺ دیاں کیا شاناں (11)

اجوکی نعتیہ شاعری وچ عقیدہ ختم نبوت دا برملا تے ٹھکواں اظہار ایس ڈھنگ نال ودھیرا پسند اے:

پیغمبری توڑ پچاون والے

ہر دی شان بھاون والے

چھیکو آکے اے کجھ ڈسیے

اتو لتھیاں چار کتاباں

میم مٹھل دے دین توں پہلے

ہر کتاب دا خاص علاقہ (12)

جس طرح آپ ﷺ آخری نبی نہیں، اوسے طرح آپ ﷺ تے نازل ہون والی کتاب قرآن مجید وی آخری الہامی کتاب اے۔ آپ ﷺ دی ختم نبوت قرآن دیاں آیتاں تے آپ ﷺ دیاں حدیثاں توں ثابت اے۔ اجوکی پنجابی شاعری وچ ایہناں آیتاں تے حدیثاں نوں پنجابی اتھے مگروں مضمون بنایا گیا اے۔ ایس بند وچ حضور پاک ﷺ دے فرمان ”فلا رسول بعدی ولا نبی“ نوں پنجابی اتھے مگروں انج بیان کیتا گیا اے:

نبی پیارے سرور عالم ﷺ فضل کرم دے حاتم نہیں
کل نبیاں دے آقا دلبر نالے بنے خاتم نہیں
میرے بعد نبی نہ کوئی خود آقا ﷺ فرماندے نہیں (13)

انجے ای اک ہو روگی ایہہ اے:

مولا در نبوت دا بند کیتا، کسے نویں پیامبر دی لوڑ کوئی نہیں
اودے ایس اعلان توں واری، جاری اوس نے کیتے احکام ہے میں (14)
ایسے کچھوں اک ونگی ایہہ وی اے:

سبھ نبیاں دے میرے آقا آپ ﷺ ای خاتم ہوئے
آپ ﷺ دا رنگ ای غالب آیا مدنی چن سرکاراں (15)
مسلماناں دا ایمان اے پی آپ ﷺ اللہ دے سب توں محبوب نبی ﷺ نہیں۔ تدوں اللہ پاک ﷺ تے آپ ﷺ دا نور سب توں پہلے پیدا فرمایا
تے آپ ﷺ نوں ”ہو اول“ کہہ کے وڈایا تے آپ ﷺ نوں سب توں اخیر وچ مبعوث فرمادیاں ”ہو الآخر“ کہہ کے اُچھائی دتی۔ اللہ پاک نوں اپنے
نبی ﷺ نال انتاں دی محبت اے تدوں اوس ذات لاشریک نوں کس طرح گوارا سی پی آپ ﷺ توں بعد کوئی ہو رہی آوے۔ تدوں ای اوس آپ ﷺ نوں
خاتم الرسل بنا کے نبوت و رسالت دا سلسلہ ہمیش لئی مکا دتا۔ تے آپ ﷺ دی نبوت نوں ساریاں زمانیاں لئی قائم فرمادتا۔ ایس عقیدہ ختم نبوت دا اظہار اجوکی
پنجابی شاعری وچ انج اے:

اودے بعد مکیا رسولاں دا آونا
خدا نوں وی دوجا گوارا نہ کوئی (16)

ختم نبوت تے ایمان لیا ونا ہر مسلمان لئی ات لوڑی دا اے انجے ای حضور پاک ﷺ دی ناموس دی حفاظت وی ہر مسلمان تے فرض اے۔ تدوں
ای مڈھ دیہاڑ توں ای حضور پاک ﷺ دی ناموس دی حفاظت لئی مسلمان کمر بستہ رہے نہیں۔ ناموس رسالت دی حفاظت لئی مسلماناں نے قلمی، علمی تے عملی
جہاد مڈھ دیہاڑ توں ای جاری رکھیا تے انت تاں جاری و ساری رہوے گا۔

مسلماناں دی قوت برداشت مثالی اے پر نبی پاک ﷺ دی شان وچ گستاخی کسے صورت وی برداشت نہیں کیتی جاسکدی۔ شاتم رسول تے
گستاخ رسول دی اکوای سزا اے جیہدا حکم خداوند کریم نے قرآن وچ دتا اے۔ ارشاد ربّانی اے:

”إِنَّ الدِّينَ يُدْوَنُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ لَعَنَهُمُ اللَّهُ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَأَعَدَّ لَهُمْ عَذَابًا مُّهِينًا“

(الاحزاب ۳۳: ۵۷)

ترجمہ: بے شک جو ایذا دیتے ہیں اللہ اور اس کے رسول ﷺ کو اُن پر اللہ کی لعنت ہے دنیا اور آخرت میں اور

اللہ نے اُنکے لیے ذلت کا عذاب تیار کر رکھا ہے O“ (17)

اللہ دے سوہنے نبی ﷺ نوں کوئی وی تکلیف پہچاؤن یاں اوہناں دی دل آزاری کرن والیاں اُتے رب دی لعنت تے عذاب اے۔ اج مسلمان تہذیبی، ثقافتی، سماجی تے معاشی پکھوں ہر لحاظ نال غیر مسلمان توں پکھے نیں تے ایس فتنہ فساد دے دور وچ کافر تے ظالم لوک مسلماناں دے دلاں وچوں رسول پاک ﷺ دا ادب تے عشق کڈھن دی پوری کوشش کر رہے نیں، اوہ چاہندے نیں پئی مسلماناں دا حضور پاک ﷺ دی ناموس دی حفاظت دا لازوال عقیدہ کسے طرح زنگ آلود ہو جاوے۔ پر اپنا پورا ٹل لاؤن دے باوجود اوہ اپنی ایس سدھرنوں سدھری حیثیت توں ودھانہیں سکے۔ غیر مسلم، لادین تے شیطانی قوتاں ہر دم توہین رسالت لئی سازشاں وچ مصروف رہندیاں نیں۔ پر غازی علم الدین شہید جیسے عاشق وی ہر دور وچ ایہناں قوتاں نال بے خوف و خطر ٹکرا جاون دی ہمت تے حوصلہ رکھدے نیں۔ تے خداوند قدوس دے ایس حکم نوں بلاچوں وچرا بجا لیاندے نیں:

”مَلْعُونَيْنِ جَ اَيْنَمَا تُقْفُوْا اُخِذُوْا وَقُتِلُوْا تَفْتِيْلًا“

(الاحزاب ۳۳: ۶۱)

ترجمہ: پھٹکارے ہوئے جہاں کہیں ملیں پکڑے جائیں اور گن گن کر قتل کیے جائیں O“ (18)

مسلماناں وچ مذہبی حوالے نال کئی فرقے موجود نیں پر اپنے سارے فروعی اختلافات دے باوجود سارے مسلمان عقیدہ ختم نبوت تے عقیدہ ناموس رسالت اُتے غیر متزلزل یقین رکھدے نیں تے ایس پکھوں ہمیش متحد تے متفق رہے نیں۔ طاغوتی قوتاں اوہناں وچ نہ تے کدی بھٹ پاسکیاں نیں تے نہ ای کدی بھٹ پاسکن گئیاں۔ ایسے لئی ایس پکھوں اوہ ہمیش فرسٹریشن داشکار رہیاں۔ محمد عمر عثمانی نے لکھیا سی:

”ایسا محسوس ہوتا ہے کہ جیسے اسلام کے ہمہ جہتی نظام حیات پر نکتہ چینی کی گنجائش نہ پا کر معاندین اسلام اپنے

حسد کی آگ ناموس رسالت ﷺ پر حملہ کر کے ٹھنڈی کرنا چاہتے ہیں۔“ (19)

ناموس رسالت دے تحفظ دی لوڑ اوس سے پئی جدوں کافراں نے حضور ﷺ دی مبارک تے متبرک ذات تے لفظی حملے کیتے۔ تدوں ای آپ ﷺ دے چاچے حضرت ابوطالب نے انجیہ شعر آکھے:

”فَاصْبَحْ فِينَا اَحْمَدُ فِيْ اَرْوَمَةِ

تَقْصِرْ عَنْهُ سُوْرَةُ الْمَتَطَاوِلِ

ترجمہ: ہم میں احمدؑ سے ظہور کیا ہے (ایسے ماں باپ سے پیدا ہوئے ہیں) کہ دست

درازی کرنے والوں کی سختیاں اسے ضرر پہنچانے یا اس کا رتبہ اور منزلت حاصل کرنے سے قاصر ہیں۔“ (20)

عہد رسالت وچ کافراں نے جدوں حضور پاک ﷺ دی ہجو کہن دی کوشش کیتی تے اوہناں نوں مونہہ توڑ جواب دتا گیا۔ ایس پکھوں عہد

نبوی ﷺ دے شاعر حضرت حسان بن ثابتؓ داناں سر کڈھواں اے۔ اوہناں بارے ڈاکٹر صدیقہ ارمان نے لکھیا اے:

”حضرت حسان بن ثابت نے نعت کی بنیاد ناموس رسول ﷺ کی حفاظت، تعلیمات رسول ﷺ کی تبلیغ اور

اپنے خلوص و عقیدت کے اظہار پر رکھی تھی۔ آپ ﷺ نے اپنی نعت میں منکرین رسالت ﷺ کے جواب میں

فضائل نبوی ﷺ بیان کر کے قرآن کے اس حکم کی تعمیل کی کہ: جھٹلانے والے بہرے گونگے اور اندھیروں میں

ہیں۔ (الانعام: ۶: ۳۹)“ (21)

تحفظ ناموس رسالت ﷺ لئی صحابہ کرامؓ نے کدی کسے ہچکچاہٹ یاں نرم دلی دامظاہرہ نہیں کیتا۔ سگوں حضرت ابو بکر صدیقؓ تے حضرت عمر فاروقؓ توں لے کے حضرت خالد بن ولیدؓ تا ئیں ہر صحابی نے نبی پاک ﷺ دے گستاخ نوں موت دا پروانہ ہتھ پھڑایا۔ گستاخ رسول دی سزا صرف موت اے۔ ایہدے وچ کسے قسم دی کوئی ترمیم یاں رد و بدل نہیں ہوسکدا۔ تحفظ ناموس رسالت بارے اپنے وچار دیندیاں پروفیسر محمد اکرم رضانے لکھیا اے:

”تحفظ ناموس رسالت ﷺ ہر صاحب ایمان کے دل کی آواز اور اسکی عقیدت کا اعزاز ہے۔ ہر مسلمان اپنے آقا مولا ﷺ کی عزت و توقیر پر فدا ہونا حاصل ایمان سمجھتا ہے۔ یہی تعلیمات قرآنی کی تاثیر ہے اور یہی احکامات ربانی کی تفسیر ہے۔ عزت رسول ﷺ پر کٹ کر مرنا اور ناموس رسالت ﷺ پر جان لٹا دینا ابدی کامرانی کی دلیل ہے۔“ (22)

جدید پنجابی نعت وچ تحفظ ناموس رسالت ﷺ دا پرچار تے آپ ﷺ دی عزت و توقیر لئی جان قربان کردین دا جذبہ اگھڑواں دکھالی دیندا اے۔

جیہڑے صدقے جان تیرے توں ہوون امر ہمیشہ

جیہڑے دل وچ حُب نبی ﷺ دی سردا سودا کردا

ایہو میریاں سکاں تہاڈے ناں توں جندڑی واراں

جس دی حُب ہووے دل اندر اوسے تے اوہ مردا (23)

جدید پنجابی نعت آپ ﷺ نال ودھیرے جذباتی تے احساساتی سمبندھ دی ترجمان اے۔ حضور ﷺ دی سیرت طیبہ، آپ ﷺ دے اخلاق حسنہ، حیاتی دے ظاہری تے روحانی معاملات، آپ ﷺ دے معجزات، تے آپ ﷺ دیاں تعلیمات یقینی طور تے انسانیت لئی ہر دم امن، سکون، سلامتی، آشتی تے فلاح دی ضمانت نیں۔ نعت ہر دور وچ ایہناں سرنایاں نوں اپنے متھے دا جھومر بنا کے لوکاں نوں حضور پاک ﷺ دے نور نال رشناون دا ذریعہ رہی اے۔ اج وی نعت بحیثیت موضوع سخن تے بحیثیت صنف سخن نہ صرف مسلماناں لئی سگوں کل لوکاں لئی رشد و ہدایت تے رہنمائی دا سوما اے۔ ایہی اوہ سوما اے جتھوں پھٹن والا چانن حیاتی دے اندھیریاں نوں مکا کے انسانیت نوں سلامتی تے عافیت دے سکدا اے۔ نعت دی آفاقی حیثیت مسلم اے جیہڑے توں کسے وی صورت انکار نہیں کیتا جاسکدا۔

حوالے

- 1- حفیظ احمد، ڈاکٹر۔ نعتاں د امیکل، لاہور: بزم مولا ویلفیئر، 2009ء، 166
- 2- عبدالعزیز خان، ڈاکٹر۔ اردو نعتیہ ادب کے انتقادی سرمائے کا تحقیقی مطالعہ، کراچی: نعت ریسرچ سینٹر 2013ء، 109
- 3- عبدالعزیز خان، ڈاکٹر۔ اردو نعتیہ ادب کے انتقادی سرمائے کا تحقیقی مطالعہ، ص 72
- 4- عبدالنعمین عزیزی، ڈاکٹر۔ اردو نعت گوئی اور فاضل بریلوی، کراچی: ادارہ تحقیقات امام احمد رضا انٹرنیشنل، 2008ء، ص 46-47

- 5- رفیع الدین ہاشمی، ڈاکٹر۔ اصنافِ ادب، لاہور: سنگ میل پبلی کیشنز، 1991ء، ص 26
- 6- محمد بن اسماعیل بخاری، للامام ابی عبداللہ۔ الجامع الصیح البخاری ”کتاب المناقب باب خاتم النبیین“ حدیث 3535
- 7- محمد بن عیسیٰ بن سورۃ ابن موسیٰ الترمذی، للامام الحافظ ابی عیسیٰ۔ جامع الترمذی، الریاض: دار السلام للنشر و التوزیع، 1999ء، حدیث 2272
- 8- احمد رضا خان بریلوی، امام (مترجم)۔ کنز الایمان اردو ترجمہ قرآن مجید، ص 762
- 9- احمد رضا خان بریلوی، امام (مترجم)۔ کنز الایمان اردو ترجمہ قرآن مجید، ص 193
- 10- عصمت اللہ زہد، ڈاکٹر (مرتب)۔ جدید پنجابی نعت، لاہور: پنجابی ادبی پریس، 1985ء، ص 38
- 11- محمد اقبال نجمی۔ اتر و پڑھن درود، گوجرانوالہ: فروغ ادب اکادمی، 2009ء، ص 125
- 12- حمید الفت ملغانی۔ میم دے اولے، لیبہ: بھل دمان سرائیکی سنگت، مارچ 2007ء، ص 81
- 13- آزاد کھوکھر، ایم۔ اے۔ جنتاں دے ویزے ونڈے، لاہور: مقصود پبلشرز، 2007ء، ص 28
- 14- آزاد کھوکھر، ایم۔ اے۔ زلفاں چھلے دار نورانی، لاہور: مقصود پبلشرز، ستمبر 2010ء، ص 97
- 15- محمد اقبال نجمی۔ نوری رشتاں، گوجرانوالہ: ایوان حمد و نعت، 2007ء، ص 79
- 16- محمد شریف انجم۔ سفن طیبہ دے، لاہور: بزم فقیر پاکستان، 2004ء، ص 99
- 17- احمد رضا خان بریلوی، امام (مترجم)۔ کنز الایمان اردو ترجمہ قرآن مجید، ص 766
- 18- احمد رضا خان بریلوی، امام (مترجم)۔ کنز الایمان اردو ترجمہ قرآن مجید، ص 767
- 19- محمد عمر عثمانی۔ ناموس رسالت، پس منظر اور پیش منظر مشمول مضمون ہفت روزہ ضربِ مؤمن، کراچی: مارچ 2006ء، ص 9
- 20- عبدالجلیل صدیقی، مولانا۔ سیرت النبی ﷺ کامل، لاہور: شیخ غلام علی اینڈ سنز، س۔ن، ص 299
- 21- صدیقہ ارمان، ڈاکٹر۔ نعت میں شامل فضائل کا بیان مشمول مضمون مجلہ اوج ”نعت نمبر 2“، ص 55
- 22- محمد اکرم رضا، پروفیسر۔ تحفظ ناموس رسالت تعلق بالرسول ﷺ کی دلکش روایت مشمول مضمون ماہنامہ کاروانِ نعت، لاہور: ادارہ کاروانِ نعت، جولائی، اگست 2008ء، ص 527
- 23- حفیظ احمد، ڈاکٹر۔ نعتاں دایمکل، لاہور: بزم مولا شاہ، 2009ء، ص 23